

Ohje rehun kuljetusliikkeille

Keitä ohjeet koskevat

Nämä ohjeet koskevat kaikkia niitä kuljetusliikkeitä ja ajoneuvoja, jotka kuljettavat rehuja. Rehuilla tarkoitetaan eläinten ruokintaan tarkoitettua ainetta tai tuotetta rehun lisäaineet mukaan lukien. Teollisesti valmistettujen rehujen lisäksi esimerkiksi rehu-käyttöön tulevat elintarviketeollisuuden oheistuotteet (mylly-, leipomo- ja meijeriteollisuus sekä öljykasvien siemeniä, kasviksia ja juureksia jalostavat yritykset) ovat rehuja. Rehuhygieniasetuksen (EY) N:o 183/2005 vaatimukset koskevat edellä mainittuja tuotteita kuljettavia kuljetusliikkeitä. Lisäksi asetuksen piiriin kuuluvat rehuksi tarkoitettuja eläimistä saatavia sivutuotteita (esim. hapotettua teurassivutuotetta ja lihaluujauhoa) kuljettavat kuljetusliikkeet. Muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksista säädetään ns. sivutuoteasetuksessa (EY) N:o 1069/2009.

Tämä ohje ei koske alkutuotantoon liittyviä kuljetuksia kuten oman viljan kuljettamista rehutehtaalle.

Yleisiä vaatimuksia kuljetusliikkeille

Kaikki rehua kuljettavat kuljetusliikkeet ovat velvollisia ilmoittautumaan Eviralle rekisteröintiä varten. Eviran internetsivuilta saatavalla lomakkeella (http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/rehut/rehualan_toiminta/lomakkeet/) kuljetusliike ilmoittaa toimintansa rekisteröinnistä ja muutoksista (lomake A), hyväksynnän hakemisesta (lomake C) tai lopettamisesta (lomake D).

Eviran valtuuttamat tarkastajat valvovat kuljetuskalustoa pistokokein ja tekevät tarvittaessa muutostarkastuksen silloin, kun ajoneuvo halutaan ottaa toiseen käyttöön tiettyjen eläinperäisten sivutuotteiden kuljetuksen jälkeen. Tarkastajilla on oikeus ottaa lastaustiloista näytteitä kala- tai maaeläinperäisen aineksen analysoimiseksi sekä hygieniaan liittyviä analyysejä varten (esim. salmonella). Näytteitä otetaan erityisesti niistä kuljetusvälineistä, joiden lastaustiloja ei ole tyhjennetty ja puhdistettu huolellisesti. Tarkastukset ja näytteenotto ovat maksullisia. Kuljetusvälineen tarkastuspöytäkirjasta annetaan yksi kappale auton kuljettajalle. Evira kehottaa pitämään tarkastuspöytäkirjat ajossa mukana vuoden ajan. Tarkastuspöytäkirjoja näyttämällä auto voi välttyä joutumasta toistuvasti tarkastuksen kohteeksi lyhyen ajan sisällä. Tämä uusi käytäntö korvaa aikaisemmat autokohtaiset tarkastuskortit.

Kuljetusliikkeiden on varmistettava rehun hygieeniset kuljetusolosuhteet ja puhtaina ja tarvittaessa desinfioitava kaikki rehun kanssa kosketuksissa olevat tilat, laitteet, säiliöt ja kuljetusvälineet, joita käytetään rehun kuljetukseen. Säiliöt, lavat, purkulaitteet ym. tulee pitää hyvässä kunnossa ja huolehtia siitä, että niistä ei irtoa rehuun sinne kuulumattomia aineksia. Kuljetusliikkeen tulee pitää kirjanpitoa sekä rehu kuljetuksista että ajoneuvoille tehdyistä puhdistus-, pesu- ja desinfiointitoimenpiteistä. Kirjanpidon tulee olla tarkastajan tarkistettavissa. Ajoneuvojen puhdistukseen tulee olla käytettävissä tarkoituksenmukainen puhdistuspaikka ja puhdistustoimenpiteet tulee suorittaa säännöllisesti. Kuljetusliikkeen tulee estää mahdollisimman hyvin myös eläinten ja tuhoeläinten aiheuttama saastuminen. Kuljetusliikkeiden tulee huolehtia lastaustilojen riittävästä tyhjenemisestä ja puhdistuksista myös lääkerahujen, kokkidioosiaa sisältävien rehujen ja muuntogeenistä ainesta sisältävien rehujen kuljetamisen jälkeen.

Erityisiä vaatimuksia irtorehun kuljetukseen liittyvässä salmonellanäytteenotossa

Maa- ja metsätalousministeriön asetus 548/2012 rehualan toiminnanharjoittamisesta edellyttää irtorehun kuljetusliikkeitä ottamaan tuotantoympäristönäyte vähintään joka toinen kuukausi jokaisen auton lastitilasta. Näytteenotto ei koske pakatun rehun, rehuviljojen tai nestemäisten maitopohjaisten rehuaineiden kuljetuksia. Näytteet voidaan ottaa joko rehutehtaan tai kuljetusliikkeen toimesta. Kuljetusliike voi ottaa näytteen esim. laboratorioden välittämällä sivelynäytteenottovälineillä. Näytteenotossa tulee noudattaa laboratorion ohjetta ja erityisesti kiinnittää huomiota näytteenoton hygieniaan. Näyte tulee ottaa ennen kuormatilan puhdistamista. Näytteenotosta tulee pitää kirjaa. On suositeltavaa merkitä salmonellanäytteenotot puhdistus- ja desinfiointikirjanpitoon. Salmonellanäytteet tulee tutkituttaa hyväksytyssä viranomaislaboratoriossa tai hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa

<http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/esittely/toiminta/laboratoriotoiminta/eviran+hyvaksymat+laboratoriot/hyvaksytyt+laboratoriot/rehu/>.

Erityisiä vaatimuksia lisäaineiden, esiseosten, sekoiterasvojen ja kasviöljyjen kuljetuksesta

Hyväksyntävelvoite koskee tiettyjä rehun lisäaineita tai esiseoksia kuljettavia toimijoita. Lomakkeen C taulukosta ilmenee, mitkä toiminnot ja lisäaineet edellyttävät hyväksyntää. Epäselvissä tapauksissa kannattaa olla yhteydessä Eviraan. Hyväksyttäviltä toimijoilta edellytetään HACCP-järjestelmää sekä rehuhygieniasetuksen liitteen II noudattamista. Hyväksyntä edellyttää lisäksi tarkastuskäyntiä paikan päällä, lukuun ottamatta sellaisia toimijoita, esim. välittäjiä, jotka eivät koskaan säilytä tuotteita tiloissaan.

Evira antaa rehuhygieniasetuksen mukaan hyväksytyille laitoksille (ml. kuljetusliikkeit) αFI-alkuisen hyväksyntänumeron. Hyväksyntänumerot näkyvät Eviran internet-sivuillaan julkaisemassa luettelossa rekisteröidyistä rehualan toimijoista.

Säiliöitä, joissa kuljetetaan rehuksi tarkoitettuja sekoiterasvoja, kasvialkuperää olevia öljyjä tai niistä saatuja tuotteita, saa käyttää muiden tuotteiden kuljetukseen ainoastaan, jos ne ovat elintarvikelaatuisia tai täyttävät rehujen haitallisista aineista annetun direktiivin 2002/32/EY liitteen I vaatimukset.

Erityisiä vaatimuksia eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksesta

Sivutuoteasetus (EY) N:o 1069/2009 ja sen ns. toimeenpanoasetus (EY) N:o 142/2011 jakavat eläinperäiset sivutuotteet tautiriskin mukaan kolmeen luokkaan. Kuljetusten aikana eri luokkiin kuuluvat sivutuotteet tulee merkitä ja pitää erillään. Kuljetettavista tuotteista tulee pitää kirjanpitoa ja mukana tulee olla kaupallinen asiakirja. Ajoneuvot ja uudelleen käytettävät säiliöt sekä kaikki uudelleen käytettävät välineet tai kalusto, jotka joutuvat kosketuksiin eläinperäisten sivutuotteiden tai käsiteltyjen sivutuotteiden kanssa on pestävä ja desinfioitava yhtäjaksoisen käytön jälkeen. Jos mekaanisessa puhdistuksessa irtoava aines on peräisin sivutuoteluokkiin 1 tai 2 kuuluvista aineksista, on se kerättävä ja toimitettava Honkajoki Oy:lle (luokat 1 ja 2) tai Findest Protein Oy:lle (luokka 3) käsiteltäväksi. Jos ajoneuvo halutaan ottaa muuhun käyttöön, esimerkiksi elintarviketuotantoon tarkoitettujen eläinten rehujen kuljetukseen, on ajoneuvolle lisäksi suoritettava tarkastus viranomaisen toimesta. Kuljetusliike on velvollinen hyvissä ajoin (vähintään 1 kk ennen) sopimaan Eviran kanssa ajoneuvon tarkastuksesta.

Erityisvaatimukset vaihdettaessa eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetusväline muiden rehujen kuljetuksiin

1. **Irtotavarana oleva käsitelty eläinvalkuainen (esim. lihajauho ja lihaluu jauho) ja tällaista proteiinia sisältävä irtorehu** on kalajauhoa ja di- ja trikalsiumfosfaatteja lukuun ottamatta kuljetettava niille varatulla ajoneuvolla.
 - Ajoneuvoa voidaan käyttää muihin tarkoituksiin vain perusteellisen puhdistuksen (mekaaninen puhdistus, pesu ja desinfiointi) sekä Eviran tarkastuksen jälkeen.

2. **Kalajauhoa tai kalajauhoa sisältävä irtorehu** on kuljetettava ajoneuvolla, jolla ei samanaikaisesti kuljeteta märehijän rehua. Ajoneuvoyhdistelmien vetoauto ja perävaunu katsotaan erillisiksi kuljetuksiksi, jos niillä on erilliset purkauslaitteet. Kalajauhoa tai kalajauhoa sisältävän irtorehun kuljetuksissa kuljetusliikkeiltä edellytetään omavalvontaa, johon sisältyvät kirjanpito kuljetetuista aineista ja kirjanpito puhdistustoimenpiteistä. Kuljetusliikkeet voivat myös itse osana omavalvontaansa otattaa kontrollinäytteitä ja tutkituttaa niistä mahdollista kalajauhon, lihajauhon / lihaluu jauhon tai salmonellan esiintymistä. Nämä määritykset voidaan teettää Eviran laboratoriossa tai kaupallisissa laboratorioissa.
 - Kalajauhoa sisältävien rehujen pakkausmerkinnöissä ja niiden mukana olevissa asiakirjoissa on oltava selkeä merkintä: 'Sisältää kalajauhoa – ei saa syöttää märehijöille'. Pakattuja kalajauhoa sisältäviä rehuja voidaan kuljettaa samassa kuljetustilassa pakattujen märehijän rehujen kanssa.
 - Jos kalajauhon tai kalajauhoa sisältävien irtorehujen kuljetukseen käytettyä ajoneuvoa halutaan myöhemmin käyttää märehijän rehun irtokuljetuksiin, on se perusteellisesti puhdistettava Eviran hyväksymällä puhdistusmenetelmällä (*), jotta vältetään ristikontaminaatio.
 - Pakatun kalajauhon tai kalajauhoa sisältävän pakatun rehun kuljetukseen käytettyä ajoneuvoa voidaan käyttää märehijän irtorehun kuljetukseen kuljetusyrityksen omavalvonnan mukaisen puhdistuksen jälkeen.
 - **Eviran hyväksymä puhdistusmenetelmä (*)** on mekaaninen puhdistus ja / tai pesu, jonka tuloksena lastaustilat, purkauslaitteet, letkut, kuormapeitteet ja muut mahdolliset märehijäin rehun kanssa kosketuksiin joutuvat ajoneuvon osat saatetaan tyhjäksi ja puhtaaksi rehusta. Mekaaninen puhdistus voidaan tehdä esim. harjaamalla, puhaltamalla paineilmalla tai imuroimalla. Pesun ja mahdollisen desinfiointin jälkeen rehun kanssa kosketuksiin joutuvat ajoneuvon osat tulee kuivata / kuivattaa huolellisesti.

3. **Eläinperäistä di- ja trikalsiumfosfaattia sisältävän irtorehun** kuljetukseen pätevät samat säännöt kuin edellä on selostettu kalajauhon kohdalla.
 - Di- ja trikalsiumfosfaattia sisältävien irtorehujen pakkausmerkinnöissä ja niiden mukana olevissa asiakirjoissa on oltava selkeä merkintä: 'Sisältää eläinperäistä dikalsiumfosfaattia tai trikalsiumfosfaattia – ei saa syöttää märehijöille'.

4. **Verituotteiden ja muista kuin märehijöistä saatuja verituotteita sisältävien irtorehujen** kuljetukseen pätevät samat säännöt kuin edellä on selostettu kalajauhon kohdalla.

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö

Ohje rehun kuljetusliikkeille

- Verituotteita tai verijauhoa sisältävien rehujen pakkausmerkinnöissä, niiden mukana olevissa kaupallisissa asiakirjoissa tai terveystodistuksessa on oltava selkeä merkintä: 'Sisältää verituotteita – ei saa syöttää märehitjille' tai 'Sisältää verijauhoa – saa syöttää vain kaloille'.

Lainsäädäntö ja valvonta

Rehua kuljettavien kuljetusliikkeiden rekisteröimisen ja hyväksynnän määrittelee rehuhygieniasetus (EY) 183/2005. Rekisteröinti koskee kaikkia rehun kuljetusliikkeitä (rehuhygieniasetus artikla 9). Tiettyjen rehun lisäaineiden kuljetuksia koskee hyväksyntävaatimus (rehuhygieniasetus artikla 10).

Eviran on ylläpidettävä rehualan toimijoiden rekisteriä (hygieniasetus artikla 9). Kuljetuksiin liittyvää hygieniää valvotaan hygieniasetuksen liitteen II mukaisesti. Eläimistä saatavien tuotteiden valvontavelvollisuudet määräytyvät sivutuoteasetuksen III osaston I luvussa.

Komission asetus (EY) N:o 56/2013 ja Komission asetus (EY) N:o 27/2016 täsmentävät aiemmin annettuja eläinproteiinia ja niitä sisältävien rehujen kuljetusta koskevia erityissäännöksiä (muutokset ns. TSE-asetukseen EY N:o 999/2001, liite IV).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009, ns. sivutuoteasetus, jakaa eläimistä saatavat sivutuotteet tautiriskin perusteella kolmeen luokkaan 1, 2 ja 3. Pääsääntönä on eri luokkiin kuuluvien eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen käsiteltyjen tuotteiden pitäminen erillään toisistaan, elintarvikkeiden tuotantoon tarkoitettujen eläinten rehuista sekä elintarvikkeista. Vaatimus eri luokkien erillään pitämisestä käsittää sivutuotteiden keräämisen, käsittelyn, kuljetuksen, rehujen valmistuksen, varastoinnin, käytön ja hävittämisen kaikki vaiheet.

Komission asetus (EY) 142/2011 säätää sivutuoteasetuksen toimeenpanosta. Kuljetuskaluston puhtauteen, puhdistukseen ja kuljetusolosuhteisiin liittyvät vaatimukset on kuvattu liitteen VIII luvussa 1. Luku 3 kuvaa kuljetusten mukana seuraavien kaupallisten asiakirjojen vaatimukset.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 183/2005 ns. rehuhygieniasetus täsmentää rehualan toimijoille asetettavia hygieniavaatimuksia. Rehualan toimijoiden on tehtävä Eviralle rekisteröintiä varten ilmoitus harjoittamastaan toiminnasta, toiminnan muutoksista tai sen lopettamisesta. Evira ylläpitää rekisteriä rehualan toimijoista. Rehualan toimijat eivät saa harjoittaa toimintaansa ilman rekisteröintiä tai hyväksyntää, jos se on asetuksen mukaan tarpeen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus 548/2012 ns. rehualan toiminnanharjoittajasetus edellyttää kuljetusliikkeiltä tuotantoympäristönäytteiden ottamista salmonellatutkimuksia varten (rehualan toiminnanharjoittajasetus 18 §)

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö

Ohje rehun kuljetusliikkeille

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Lainsäädäntö on tuotu selkeästi esiin. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä, siitä miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Lisätietoja asiasta

Marja Turunen, puh. 040 838 0214 tai [marja.turunen\(at\)evira.fi](mailto:marja.turunen(at)evira.fi)